

Wpływ kredytów na wyniki finansowe banków spółdzielczych w Polsce

Wstęp

Kredyty należą do najważniejszych produktów oferowanych przez banki spółdzielcze (BS). Wyróżnia się różne kryteria podziału tych kredytów. Jednym z nich jest kryterium podmiotowe, w którym wyróżniamy kredyty dla podmiotów niefinansowych i kredyty dla podmiotów budżetowych.

Ważnym zagadnieniem polityki kredytowej banków jest ustalenie, jaki wpływ na wyniki finansowe BS-ów mają poszczególne rodzaje kredytów. Wyjaśnieniu tego problemu poświęcono niniejszy artykuł.

Cel, materiał i metody badań

Głównym celem badań było udzielenie odpowiedzi na pytania:

- Jaka zależność istnieje pomiędzy uzyskiwanymi wynikami finansowymi banków spółdzielczych a udzielanymi przez nie kredytami?
- Jakie rodzaje kredytów przynoszą największe korzyści bankom spółdzielczym?

Przed rozpoczęciem badań postawiono następującą hipotezę badawczą – największy wpływ na wyniki finansowe BS-ów mają kredyty udzielane dla podmiotów niefinansowych.

Badania przeprowadzono na próbie 1359 banków spółdzielczych, rozmieszczonych na terenie całej Polski, w latach 1995–2000. Źródłem danych w badaniach były sprawozdania finansowe tych banków.

Aby zrealizować postawione cele badawcze, wykorzystano następujące metody badań:

- analizę regresji, w celu określenia wpływu kredytów bankowych na wyniki finansowe BS-ów. Wyboru modelu regresji dokonano na podstawie wielkości współczynnika determinacji R^2 . Zastosowano taki model regresji, w przypadku którego współczynnik R^2 był najwyższy. Oznacza to, że wy-

brany model najbardziej odzwierciedlał dane empiryczne. W badaniach najczęściej wykorzystywano model regresji liniowej. Istotność współczynnika regresji b badano testem t-Studenta przy $p \leq 0,05$;

- analizę korelacji Pearsona, w celu określenia współzależności wyników finansowych BS-ów od udzielanych przez nie kredytów bankowych. Statystyczną istotność współczynnika korelacji r badano testem t-Studenta przy $p \leq 0,05$.

Wyniki i dyskusja

Analizując wpływ kredytów na wyniki finansowe BS-ów należy stwierdzić, że największy wpływ wywarły kredyty dla podmiotów niefinansowych (tab. 1). Mniejszy wpływ na wyniki finansowe odnotowano w przypadku kredytów dla podmiotów budżetowych.

Korzyści BS-ów z tytułu udzielania kredytów dla różnych podmiotów wynikały z ich liczby, wysokości kwot, oprocentowania oraz z prowizji. W rachunku zysków i strat ujęte były one w pozycji wyniki odsetkowe oraz wyniki z prowizji.

Analizując współczynniki korelacji (tab. 1) pomiędzy wynikami odsetkowymi i wynikami z prowizji a udzielonymi kredytami należy stwierdzić, że najsilniejsze zależności wystąpiły w przypadku kredytów dla podmiotów niefinansowych (odpowiednio $r = 0,7734$ i $r = 0,7501$). Mniejszy wpływ na wyniki odsetkowe i wyniki z prowizji odnotowano w przypadku kredytów dla podmiotów budżetowych ($r = 0,4041$ i $r = 0,4569$).

Wśród kredytów dla podmiotów niefinansowych największy wpływ na wyniki odsetkowe BS-ów wywarły kredyty dla: przedsiębiorców indywidualnych ($r = 0,8293$), spółek prywatnych ($r = 0,7169$), gospodarstw domowych ($r = 0,6792$) oraz rolników ($r = 0,5560$). Niewielki wpływ wśród podmiotów niefinansowych na wyniki odsetkowe BS-ów miały kredyty dla przedsiębiorstw państwowych ($r = 0,1242$) i kredyty dla pozostałych jednostek ($r = 0,1364$). Podobne zależności wystąpiły również pomiędzy poszczególnymi rodzajami kredytów a wynikami z działalności bankowej i z działalności operacyjnej, brutto i netto.

Zbadano również wpływ kredytów na wyniki finansowe BS-ów w zależności od ich lokalizacji (rodzaju gminy). Najsilniejszy wpływ na wyniki odsetkowe BS-ów wykazywały kredyty dla podmiotów niefinansowych. Nieco mniejszy wpływ kredytów na wyniki odsetkowe odnotowano w przypadku podmiotów sektora budżetowego.

Tabela 1

Wpływ kredytów na wyniki finansowe banków spółdzielczych w Polsce

Wyszczególnienie	Wynik odsetkowy		Wynik z prowizji		Wynik z działalności bankowej		Wynik z działalności operacyjnej		Wynik finansowy brutto		Wynik finansowy netto	
	n	r	n	r	n	r	n	r	n	r	n	r
Kredyty dla sektora niefinansowego	1359	0,7734*	1359	0,7501*	1359	0,7864*	1359	0,5989*	1359	0,6396*	1359	0,5851*
w tym:												
dla przedsiębiorstw państwowych	1095	0,1242*	1095	0,0938*	1095	0,1169*	1095	0,0870*	1095	0,0961*	1095	0,0845*
dla spółek prywatnych	1095	0,7169*	1095	0,7371*	1095	0,7368*	1095	0,5525*	1095	0,5598*	1095	0,5001*
dla przedsiębiorców indywidualnych	1095	0,8293*	1095	0,8385*	1095	0,8460*	1095	0,5978*	1095	0,6377*	1095	0,5717*
dla gospodarstw domowych	1095	0,6792*	1095	0,6660*	1095	0,7156*	1095	0,6029*	1095	0,6438*	1095	0,5847*
dla rolników indywidualnych	1095	0,5560*	1095	0,5437*	1095	0,5550*	1095	0,4073*	1095	0,3931*	1095	0,3740*
dla pozostałych jednostek	1095	0,1364*	1095	0,1384*	1095	0,1385*	1095	0,0850*	1095	0,0678*	1095	0,0716*
zagrożone od sektora niefinansowego	1359	0,6698*	1359	0,6653*	1358	0,6842*	1358	0,5531*	1359	0,5712*	1359	0,5261*
Kredyty dla sektora budżetowego	1359	0,4041*	1359	0,4569*	1359	0,4151*	1359	0,3122*	1359	0,3103*	1359	0,2912*
w tym:												
dla budżetu państwa	1115	0,1882*	1115	0,1917*	1115	0,1872*	1115	0,1292*	1115	0,1415*	1115	0,1405*
dla budżetów terenowych	1115	0,3953*	1115	0,4491*	1115	0,4064*	1115	0,3070*	1115	0,3031*	1115	0,2848*
zagrożone od sektora budżetowego	1115	0,0309	1115	0,0167	1115	0,0271	1115	0,0282	1115	0,0310	1115	0,0490

* współczynnik korelacji r statystycznie istotny przy $p \leq 0,05$; n – liczba par badanych cech

Źródło: badania własne.

Analizując kredyty udzielane przez BS-y, położone w różnych typach gmin w Polsce (tab. 2), odnotowuje się zróżnicowany wpływ poszczególnych rodzajów kredytów na ich wyniki odsetkowe.

W przypadku kredytów dla podmiotów niefinansowych największy ich wpływ na wyniki odsetkowe odnotowuje się w gminach wiejskich ($r = 0,9514$) oraz miejskich ($r = 0,8530$), natomiast mniejszy wpływ stwierdza się w gminach miejsko-wiejskich ($r = 0,7656$).

Dość duże różnice wystąpiły w przypadku relacji wyniki odsetkowe a kredyty dla przedsiębiorców indywidualnych. Największy ich wpływ odnotowano w gminach miejsko-wiejskich ($r = 0,8388$) i miejskich ($r = 0,7794$), najmniejszy zaś w gminach miejskich ($r = 0,7172$).

Duże różnice wykazano w zakresie wpływu kredytów rolniczych na wyniki odsetkowe BS-ów. Największe korzyści z tytułu ich udzielania wykazano w bankach w gminach wiejskich ($r = 0,7538$), natomiast dużo niższe korzyści odnotowano w BS-ch w gminach miejsko-wiejskich ($r = 0,5732$) i miejskich ($r = 0,4086$).

Podobną tendencję zauważono w przypadku kredytów dla sektora budżetowego. Największe znaczenie na uzyskiwane wyniki odsetkowe miały kredyty udzielane w gminach wiejskich ($r = 0,5166$), niższe zaś w gminach miejsko-wiejskich ($r = 0,3901$) i miejskich ($r = 0,3509$). Prawie identyczne relacje jak w poprzednim przypadku wystąpiły między kredytami dla terenowych podmiotów budżetowych a wynikami odsetkowymi banków.

Dość duży wpływ na wyniki odsetkowe banków w gminach miejsko-wiejskich miały kredyty dla przedsiębiorstw państwowych ($r = 0,2017$), natomiast w pozostałych gminach wiejskich i miejskich był on statystycznie nieistotny.

Znaczny wpływ na wyniki odsetkowe w gminach miejskich miały kredyty dla budżetu państwa ($r = 0,2299$), natomiast statystycznie nieistotny w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich.

W przypadku kredytów dla sektora niefinansowego, tj. kredytów dla spółek prywatnych i kredytów dla gospodarstw domowych, odnotowano podobny wpływ na wyniki finansowe we wszystkich rodzajach gmin.

Tabela 2

Wpływ kredytów na wyniki finansowe banków spółdzielczych położonych w różnych typach gmin

Wyszczególnienie	Wynik odsetkowy gmina wiejska		Wynik z prowizji gmina wiejska		Wynik odsetkowy gmina miejsko- wiejska		Wynik z prowizji gmina miejsko- wiejska		Wynik odsetkowy gmina miejska		Wynik z prowizji gmina miejska	
	n	r	n	r	n	r	n	r	n	r	n	r
	Kredyty dla sektora niefinansowego	526	0,9514*	526	0,8367*	468	0,7656*	468	0,7515*	363	0,8530*	363
w tym:	417	0,0052	417	-0,0021*	371	0,2017*	371	0,1464*	307	0,0373	307	0,0028
przedsiębiorstw państwowych												
dla spółek prywatnych	417	0,7154*	417	0,7715*	371	0,7144*	371	0,7822*	307	0,7202*	307	0,6648*
dla przedsiębiorców indywidualnych	417	0,7172*	417	0,6621*	371	0,8388*	371	0,8552*	307	0,7794*	307	0,8230*
dla gospodarstw domowych	417	0,6567*	417	0,6150*	371	0,6618*	371	0,6297*	307	0,6579*	307	0,6995*
dla rolników indywidualnych	417	0,7538*	417	0,6360*	371	0,5732*	371	0,5096*	307	0,4086*	307	0,4507*
dla pozostałych jednostek	417	0,2455*	417	0,1322*	371	0,1024*	371	0,0869	307	0,0705	307	0,1178*
zagrożone od sektora niefinansowego	526	0,7176*	526	0,6607*	468	0,7595*	468	0,6750*	363	0,5509*	363	0,6145*
Kredyty dla sektora budżetowego	526	0,5166*	526	0,5728*	468	0,3901*	468	0,3965*	363	0,3509*	363	0,4668*
w tym:												
dla budżetu państwa	426	0,0452	426	0,0416*	378	0,0319	378	0,0215*	309	0,2299*	309	0,2687*
dla budżetów terenowych	426	0,5166*	426	0,5755*	378	0,3768*	378	0,3585*	309	0,3457*	309	0,4784*
zagrożone od sektora budżetowego	-	-	-	-	378	0,0589*	378	0,0264*	-	-	-	-

*współczynnik korelacji r statystycznie istotny przy $p \leq 0,05$; n – liczba par badanych cech

Źródło: badania własne.

Dokonano również analizy wpływu różnych rodzajów kredytów na wyniki odsetkowe BS-ów o różnych wielkościach kapitałów własnych (tab. 3). Największy wpływ na wyniki odsetkowe miały kredyty dla podmiotów niefinansowych, spośród których dominowały kredyty dla: spółek prywatnych, przedsiębiorców indywidualnych, osób prywatnych i rolników.

Kredyty dla sektora niefinansowego miały bardzo duży wpływ na wyniki odsetkowe we wszystkich BS-ach. Największe korzyści osiągały BS-y o kapitałach własnych 500–1000 tys. euro ($r = 0,8115$). Kredyty dla spółek prywatnych miały bardzo duży wpływ na wyniki odsetkowe w BS-ach o kapitałach własnych do 300 tys. euro i powyżej 1 mln euro (odpowiednio $r = 0,7814$ i $r = 0,6090$). Na uwagę zasługuje słaby związek między kredytami dla spółek prywatnych a wynikami odsetkowymi o kapitałach własnych 300–500 tys. euro ($r = 0,1590$).

Wysokie współczynniki korelacji odnotowuje się pomiędzy kredytami dla przedsiębiorców indywidualnych a wynikami odsetkowymi w BS-ach o kapitałach własnych powyżej 300 tys. euro, 500–1000 tys. euro i powyżej 1 mln euro. Silne związki występują również między kredytami dla gospodarstw domowych a wynikami odsetkowymi.

Na wyniki odsetkowe duży wpływ miały kredyty dla rolników w BS-ach w pierwszych trzech grupach kapitałowych, natomiast w ostatniej grupie (powyżej 1 mln euro) wpływ ten był statystycznie nieistotny ($r = 0,0300$). Duże znaczenie dla banków o kapitałach własnych do 300 tys. euro miały kredyty dla sektora budżetowego. Korelacje pomiędzy nimi a wynikami odsetkowymi przekraczały 0,5.

Wśród kredytów dla sektora budżetowego dominowały kredyty dla budżetów terenowych. Bardzo niewielki wpływ na wyniki odsetkowe BS-ów we wszystkich grupach kapitałowych wykazywały kredyty dla przedsiębiorstw państwowych, kredyty dla pozostałych jednostek oraz kredyty dla budżetu państwa.

Tabela 3

Wpływ kredytów na wyniki finansowe banków spółdzielczych w zależności od ich wielkości kapitałów własnych

Wyszczególnienie	Wyniki odsetkowe w bankach spółdzielczych											
	≤ 300 tys. euro			300–500 tys. euro			500–1000 tys. euro			> 1000 tys. euro		
	n	r	b	n	r	b	n	r	b	n	r	b
Kredyty dla sektora niefinansowego	607	0,6800*	0,0700*	218	0,6815*	0,0750*	217	0,8115*	0,0853*	96	0,6965*	0,0929*
w tym:	607	0,1325*	3,3077*	193	-0,0024	-0,0066	199	0,0536	0,2537	92	-0,0018	-0,0109
dla przedsiębiorstw państwowych												
dla spółek prywatnych	607	0,7814*	0,7079*	193	0,1590*	0,1140*	199	0,3321*	0,2578*	92	0,6090*	0,2822*
dla przedsiębiorców indywidualnych	607	0,7914*	0,5092*	193	0,3699*	0,1560*	199	0,5602*	0,2241*	92	0,5766*	0,2651*
dla gospodarstw domowych	607	0,6246*	0,2275*	193	0,4890*	0,1275*	199	0,5530*	0,1446*	92	0,4702*	0,1088*
dla rolników indywidualnych	607	0,5557*	0,1994*	193	0,3124*	0,0482*	199	0,4857*	0,0853 ^X	92	-0,0300	-0,0080
dla pozostałych jednostek	607	0,0887*	0,3690*	193	-0,0131	-0,0076	199	0,1338*	0,3114*	92	-0,0526	-0,3623
zagrożone od sektora niefinansowego	824	0,7255*	0,4999*	218	0,5282*	0,5973*	217	0,5913*	0,7168*	96	0,5932*	0,8830*
Kredyty dla sektora budżetowego	824	0,5687 ^X	2,0816*	218	0,0949	0,2028	217	0,1629*	0,5265*	96	0,0740	0,3295
w tym:	615	0,0358	1,0325	201	0,0313	0,3355	201	0,1833*	6,8353*	94	0,1525	2,6021
dla budżetu państwa												
dla budżetów terenowych	615	0,5905*	2,1081*	201	0,0896	0,2549	201	0,1533*	0,4877*	94	0,0303	0,1628
zagrożone od sektora budżetowego	-	-	-	-	-	-	201	0,0537	22,2110	-	-	-

* współczynnik korelacji r i współczynnik regresji b statystycznie istotny przy $p \leq 0,05$; n – liczba par badanych cech

Źródło: badania własne.

Wnioski

Na podstawie przeprowadzonych badań wyciągnięto następujące wnioski końcowe:

1. Istnieje silna zależność między kredytami a wynikami finansowymi banków spółdzielczych. Najsilniejszy wpływ na wyniki finansowe BS-ów wywierają kredyty udzielone dla podmiotów niefinansowych, tj. spółek prywatnych, przedsiębiorców indywidualnych, gospodarstw domowych oraz rolników. Najśłabszy wpływ na wyniki finansowe BS-ów odnotowuje się w przypadku kredytów dla przedsiębiorstw państwowych, dla pozostałych jednostek oraz dla budżetu państwa. Z badań wynika, że miały one statystycznie nieistotny wpływ na wyniki finansowe BS-ów.
2. Najbardziej zróżnicowany wpływ na wyniki finansowe BS-ów wykazują kredyty dla rolników i dla sektora budżetowego. W BS-ach z gmin wiejskich oraz o kapitałach własnych do 300 tys. euro wpływ tych kredytów na wyniki finansowe jest bardzo silny ($r > 0,5$), natomiast w bankach o bardzo dużych kapitałach własnych – powyżej 1 mln euro, ich wpływ jest statystycznie nieistotny.
3. Silny wpływ na wyniki finansowe BS-ów wywierają kredyty dla przedsiębiorców indywidualnych, spółek prywatnych, gospodarstw domowych oraz rolników. Świadczy to o zróżnicowanym portfelu kredytowym banków spółdzielczych. Zdywersyfikowana działalność kredytowa BS-ów świadczy o tym, że są one bankami uniwersalnymi.
4. Oprócz kredytów dla podmiotów niefinansowych, duży wpływ na wyniki finansowe BS-ów odgrywają kredyty dla podmiotów terenowych sektora budżetowego. Wydaje się, że wraz z uruchomieniem środków finansowych z Unii Europejskiej, np. programu SAPARD, znaczenie tego sektora w polityce kredytowej banków spółdzielczych będzie coraz większe, tym bardziej że ryzyko udzielania kredytów dla podmiotów tego sektora spośród wszystkich podmiotów jest najniższe.

Literatura

- SIUDEK T., 2001: „Uwarunkowania kredytowania polskiego rolnictwa przez banki spółdzielcze”. Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. „Przyrodnicze i ekonomiczne warunki zrównoważonego rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich”. Polańczyk, 10–12 maja 2001 r. Wyd. Akademii Rolniczej w Rzeszowie.
- SIUDEK T., 2001: „Banki spółdzielcze a lokalny rozwój gospodarczy”. VIII Kongres Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu nt. „Gospodarka żywnościowa wobec wyzwań XXI wieku”. Białystok, 19–21.09.2001 r. *Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu*. Wyd. Wieś Jutra. Tom III, Zeszyt 1, Warszawa – Poznań–Białystok, str. 200–204.

SIUDEK T., 1999: Wybrane aspekty finansowe funkcjonowania banków spółdzielczych. Konferencja naukowa pt. „Finansowe aspekty funkcjonowania podmiotów gospodarczych”. Wyd. Uniwersytetu w Białymstoku, 225–233.

Impact of Credits on Financial Results of Co-operative Banks in Poland

Abstract

This article presents the influence of credit activity on financial results achieved by co-operative banks in Poland. The survey was conducted on the relatively large sample of the co-operative banks (i.e. 1359) across an entire country over the 1995–2000 period.

Estimation results indicate bank financial results responded the most to credits granted to non-financial entities, namely to individual enterprises, private companies, households and farmers. The less important was found the government, however the credits extended to this sector also have statistically significant influence on financial results of the co-operative banks. Furthermore, the diversification of credit portfolio by co-operative banks demonstrates that on Polish financial markets they perform functions typical for universal banks.